

Görünmez Bedenler, Geçersiz Sermaye: Bourdieu Perspektifinden “Ali: Korku Ruhu Kemirir” Filminin Çözümlemesi

Invisible Bodies, Invalid Capital: Bourdieu's Perspective
On “Ali: Fear Eats The Soul” Analysis Of The Movie

Evindar ARI¹, Zuhâl AKMEŞE

¹Dicle Üniversitesi, Diyarbakır
· psk.evindar_ari@hotmail.com · ORCID > 0009-0003-7607-5519

²Dicle Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Diyarbakır
· zuhalakmese@gmail.com · ORCID > 0000-0003-3805-8649

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 24 Ekim/October 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 15 Aralık/December 2025

Yıl/Year: 2025 | Cilt-Volume: 10 | Sayı-Issue: 2 | Sayfa/Pages: 98-108

Atıf/Cite as: Ari, E., Akmeşe, Z. "Görünmez Bedenler, Geçersiz Sermaye: Bourdieu Perspektifinden "Ali: Korku Ruhu Kemirir" Filminin Çözümlemesi", Middle Black Sea Journal of Communication Studies, 10(2), Aralık 2025 : 98-108.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Evindar ARI

GÖRÜNMEZ BEDENLER, GEÇERSİZ SERMAYE: BOURDIEU PERSPEKTİFİNDEN “ALİ: KORKU RUHU KEMİRİR” FİLMİNİN ÇÖZÜMLEMESİ

“Bedenler yalnızca maddi değil, toplumsal olarak tanınan ve yeniden biçimlendirilen söylemsel alanlardır.”

Judith Butler

ÖZ

Bu çalışma, Rainer Werner Fassbinder’in *Ali: Korku Ruhunu Kemirir* (1974) adlı filmini, Pierre Bourdieu’nün habitus, sermaye, sosyal alan ve simgesel şiddet kavramları çerçevesinde çözümlemeyi amaçlamaktadır. Filmde yaşlı bir Alman kadını ile genç Faslı göçmen işçi arasında gelişen ilişki üzerinden karakterlerin toplumsal konumları, sınıfsal ve kültürel eşitsizlikleri ile maruz kaldıkları dışlayıcı pratikler sosyolojik bir perspektifle incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemine dayanan bu çalışmada, veriler betimsel içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiş; seçilen sahneler, tematik odaklar ve anlatı yapıları üzerinden değerlendirilmiştir. Çözümleme sürecinde, Bourdieu’nün kavramsal araçları aracılığıyla, bireysel deneyimlerin ardında işleyen yapısal dinamikler ve sosyal düzenin yeniden üretim biçimleri görünür kılınmıştır. Film, göçmen kimliğinin sinemasal temsili üzerinden, sermaye eşitsizliği, yabancılaşma ve toplumsal dışlanma gibi olgulara eleştirel bir bakış sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Pierre Bourdieu, Habitus, Sermaye, Simgesel Şiddet, Göç, Dışlanma, Sinema Sosyolojisi, Ali: Korku Ruhunu Kemirir*

INVISIBLE BODIES, INVALID CAPITAL: BOURDIEU’S PERSPECTIVE ON “ALİ: FEAR EATS THE SOUL” ANALYSIS OF THE MOVIE

“Bodies are not only material but discursive spaces that are socially recognized and reconfigured.”

Judith Butler

ABSTRACT

This study aims to analyze Rainer Werner Fassbinder’s *Ali: Fear Eats the Soul* (1974) within the framework of Pierre Bourdieu’s concepts of habitus, capital, social field, and symbolic violence. Through the relationship between an elderly German woman and a young Moroccan immigrant worker, the social position, class, and cultural inequalities of the characters and the exclusionary practices they are

exposed to are analyzed from a sociological perspective. In this study, which employs qualitative research methodology, the data were analyzed through descriptive content analysis technique; the selected scenes were evaluated through thematic foci and narrative structures. In the process of analysis, Bourdieu's conceptual tools were used to make visible the structural dynamics at work behind individual experiences and the forms of reproduction of the social order. Through the cinematic representation of immigrant identity, the film offers a critical view of phenomena such as capital inequality, alienation and social exclusion.

Keywords: *Pierre Bourdieu, Habitus, Capital, Symbolic Violence, Migration, Exclusion, Sociology of Cinema, Ali: Fear Eats The Soul*

GİRİŞ

Göç olgusunun yalnızca mekânsal bir yer değiştirme değil, toplumsal normları, kimlik algılarını ve sınıfsal konumlanışları dönüştüren çok katmanlı bir deneyime işaret ettiği artık sosyoloji literatürünün temel kabullerinden biridir. Göçmen bireylerin farklılaşmış habitusları yeni toplumsal alanlarla karşılaştıklarında görünür hâle gelir; bu karşılaşmalar, çoğu kez dışlanma, tanınmama ya da sembolik şiddet biçimlerinde deneyimlenir. Sinema, bu yapısal gerilimleri temsil eden en güçlü kültürel alanlardan biridir. Çünkü sinemasal anlatılar, toplumsal düzenin görünmez eşitsizliklerini estetik formlar üzerinden açığa çıkararak, izleyiciyi yalnızca bir hikâyeye değil, bir toplumsal yapının yeniden üretimine tanıklık etmeye davet eder.

Rainer Werner Fassbinder'in *Ali: Korku Ruhu Kemirir*(1974) filmi, tam da bu bağlamda, göçmenlik, sınıfsal ayrışma, yaşlılık ve cinsiyet gibi toplumsal kategorilerin kesişiminde işleyen sembolik yapılanmaları görünür kılan çarpıcı bir sinemasal örnek sunar. Film, genç Faslı göçmen Ali ile dul ve yaşlı Alman kadın Emmi arasındaki ilişkiyi, bireysel bir aşk hikâyesi olmaktan çıkarak, toplumsal norm ve alanların sınırlarını zorlayan bir sosyolojik çatışma alanına dönüştürür. Bu ilişki, yalnızca iki bireyin duygusal etkileşimini değil, aynı zamanda toplumsal hiyerarşilerin, yerleşik sembolik kodların ve sermaye türlerinin görünmez biçimlerde işleyişini açığa çıkaran sinemasal bir gözlem sahası hâline gelir. Bu bağlamda filmi Batı Almanya'da göçmen işçilere yönelik önyargıların, sınıfsal ayrımcılıkların ve görünmez şiddet biçimlerinin izini süren güçlü bir anlatı örneği olarak değerlendirmek mümkündür.

Almanya'nın yerleşik düzeninde sembolik olarak dışlanmış bir kadın ile göçmen emeğinin taşıyıcısı genç bir adamın arasında gelişen ilişki, yalnızca bireysel

düzlemde bir yakınlığı değil; aynı zamanda toplumsal normları, dışlayıcı alan yapılarını ve sembolik güç ilişkilerini sorgulayan bir sinemasal çözümleme önerisi sunar. Emmi'nin dul, yaşlı ve işçi sınıfına mensup bir birey olarak sosyal kozmosun görünmez kesiminde yer alması, onun normatif toplumsal düzenin dışında kalan Ali ile ilişki kurmasına zemin hazırlar. Ancak bu ilişki, Emmi'nin içinde doğduğu alanın düzenine bir tehdit olarak algılanır ve her iki karakter de çeşitli biçimlerde dışlayıcı pratiklere maruz kalır.

Bu bağlamda film, Bourdieu'nün kavram seti aracılığıyla yorumlandığında, göçmen bedeninin maruz kaldığı sembolik tahakküm, toplumsal sermaye eşitsizliği ve habitus çatışmalarını çözümlemeye imkân tanıyan verimli bir analitik zemin sunar. Dolayısıyla *Ali: Korku Ruhu Kemirir*, yalnızca bir melodram değil; toplumsal alanların görünmez sınırlarını, sessizlik, bakış ve mekânsal konumlanma aracılığıyla işleyen sembolik şiddet pratiklerini açığa çıkaran bir sosyolojik metin olarak ele alınmaktadır.

TOPLUMSAL ALANIN İZDÜŞÜMÜ: BOURDİEU SOSYOLOJİSİ EKSE- NİNDE KURAMSAL BİR YAKLAŞIM

Pierre Bourdieu, sosyal dünyayı “alan”, “habitus” ve “sermaye” kavramları etrafında ilişkişel bir bütünlük içinde ele alır; bu kavramlar arasındaki etkileşimi ise güç ve iktidar ilişkileri bağlamında çözümler (Bourdieu, 1984). Bu çerçevede Pierre Bourdieu'nün toplum analizinde merkezi bir yere sahip olan söz konusu üç kavram habitus, *alan* ve *sermaye*, filmde temsil edilen toplumsal ilişkilerin ve eşitsizliklerin anlaşılmasında açıklayıcı bir kuramsal zemin sunmaktadır.

Filmdeki karakterlerin konumlanması yalnızca bireysel tercihlerin sonucu değil; onları kuşatan sosyal alanların, sembolik iktidarın ve yapısal sınırlılıkların bir yansıması olarak değerlendirilebilir (Kaplan & Yardımcıoğlu, 2020). Özellikle Emmi ve Ali arasındaki ilişkide belirleyici olan toplumsal sermaye eşitsizlikleri, yalnızca bireysel düzlemde değil, alanın kolektif normları ve kabulleri tarafından biçimlenmektedir. Bu durum, karakterlerin eylem alanlarını daraltan ve ilişkilerini sürekli olarak sınavan bir toplumsal çerçeveye işaret eder.

Bu bağlamda Bourdieu'nün “simgesel şiddet” kavramı, filmde görünür olmayan ancak etkili biçimde işleyen dışlama ve tahakküm mekanizmalarını anlamlandırmak açısından kilit bir öneme sahiptir. Simgesel şiddet, fiziksel zorlamaya başvurmaksızın, bireyin rızası üzerinden gündelik yaşam pratikleri içinde işleyen inceltilmiş bir iktidar biçimi olarak tanımlanır. Dil, jest, bakış ve sessizlikler aracılığıyla dolaşıma giren bu şiddet biçimi, bireylerin toplumsal konumlarını içselleştirmelerine ve mevcut düzenin yeniden üretimine katkıda bulunur (Yılmaz, 2020, s. 162; Ölçer, 2019, s. 35). Fassbinder'in anlatısında bu mekanizma, Ali'ye

yöneltilen küçümseyici bakışlarda, Emmi'nin sosyal çevresi tarafından maruz bırakıldığı yaptırımlarda ve çiftin ilişkisinin “kabul edilebilir” kılınması adına karakterlerin kendi habituslarını bastırmaya zorlanmalarında somut biçimde görünür hâle gelir. Yönetmen, bu görsel ve anlatısal tercihler aracılığıyla izleyiciyi yalnızca bireysel dramlarla değil, bu dramları üreten yapısal düzenle de eleştirel bir yüzleşmeye davet eder.

Bu çalışma, *Ali: Korku Ruhu Kemirir* filmini nitel bir sosyolojik yaklaşımla ele almakta; filmdeki toplumsal dinamikleri Bourdieu'nün “habitus”, “sermaye”, “alan” ve “simgesel şiddet” kavramları ekseninde analiz etmektedir. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş; betimsel içerik analizi tekniği kullanılarak sahneler, karakterler arası ilişkiler ve görsel göstergeler sosyolojik bir bakışla çözümlenmiştir. Böylece göç, sınıf, yaş ve ırk temelinde şekillenen yapısal eşitsizliklerin sinemasal temsili üzerinden, toplumsal düzenin yeniden üretim biçimlerinin görünür kılınması amaçlanmıştır.

Çalışmanın kuramsal temelini, Pierre Bourdieu'nün toplumsal yapıyı ilişkisel, tarihsel ve eleştirel bir perspektifle ele alan yaklaşımı oluşturmaktadır. Bourdieu'ye göre toplum, farklı alanlara dağılmış güç ilişkilerinden oluşan dinamik bir yapıdır. Bu alanlar, bireylerin ve grupların çeşitli sermaye türleri uğruna mücadele ettikleri toplumsal uzamlar olarak tanımlanır. Alanın işleyişi, ancak bu alanlarda dolaşıma giren sermaye türleri ve bu sermayelerin kullanım biçimleriyle birlikte anlam kazanır (Bourdieu, 1984).

Habitus, bireyin toplumsal deneyimleri aracılığıyla zaman içinde içselleştirdiği düşünme, algılama ve eyleme kalıplarını ifade eder. Bourdieu, habitusu bireyin toplumsal dünyada yönünü bulmasını sağlayan bir tür “sezgisel pusula” olarak ele alır. Bu pusula, bireyin belirli durumlarda nasıl davranacağını yönlendirirken, aynı zamanda toplumsal yapıların sürekliliğine katkıda bulunur (Bourdieu, 1990; Kaplan & Yardımcıoğlu, 2020, s. 31)

Alan kavramı ise, toplumsal yaşamın belirli dinamikler etrafında örgütlendiği, kendine özgü kurallara sahip sosyal arenalara işaret eder. Bireyler ve gruplar, bu alanlar içinde sahip oldukları sermaye türlerine bağlı olarak belirli konumlar edinirler. Alanlar hem toplumsal eylemin sınırlarını çizer hem de iktidar mücadelelerinin gerçekleştiği zeminleri oluşturur (Bourdieu & Wacquant, 1992).

Sermaye kavramı, Bourdieu sosyolojisinde yalnızca ekonomik kaynaklarla sınırlı olmayıp, tarihsel olarak biriktirilmiş tüm toplumsal olanakları kapsar. Ekonomik sermayenin yanı sıra kültürel, sosyal ve simgesel sermaye türleri bu çerçevede belirleyici bir rol üstlenir. Kültürel sermaye; eğitim, dil yetkinliği ve bilgi birikimi gibi unsurları; sosyal sermaye, bireyin dâhil olduğu sosyal ağları; simgesel sermaye ise tanınma, meşruiyet ve itibarı ifade eder (Bourdieu, 2016; Erdem & Akça, 2022).

Bu kuramsal çerçeve, filmde Emmi ve Ali karakterlerinin bulundukları toplumsal alanlardaki konumlarını, sahip oldukları ya da yoksun kaldıkları sermaye türleri üzerinden anlamlandırmayı mümkün kılar. Emmi'nin yaşlı, yoksul ve yalnız bir kadın olarak simgesel sermaye eksikliği yaşaması; Ali'nin ise "yabancı" kimliği nedeniyle sosyal ağların dışında bırakılması, alan içindeki güç ilişkilerinin somut yansımaları olarak okunabilir. Sonuç olarak simgesel şiddet kavramı, Emmi ve Ali'nin maruz kaldıkları dışlanma biçimlerini ve toplumsal alan içindeki konumlarının nasıl örtük biçimde belirlendiğini açıklamada bütünleyici bir işleve sahiptir. Gündelik yaşamın sıradan pratikleri içinde işleyen bu görünmez baskı mekanizmaları, toplumsal eşitsizliklerin rızaya dayalı olarak yeniden üretilmesini mümkün kılar (Yılmaz, 2020, s. 162; Ölçer, 2019, s. 35). Bu bütüncül kuramsal yaklaşım, film üzerinden sinema sosyolojisine ilişkin çok katmanlı bir çözümleme sunarken, bireylerin toplumsal yapı içindeki konumlanışlarını eleştirel bir sorgulamaya açmaktadır.

KAVRAMSAL ZEMİN VE ANALİTİK YÖNTEM

Bu çalışma, Ali: Korku Ruhu Kemirir (1974) filmini nitel bir sosyolojik yaklaşımla ele alarak, karakterlerin toplumsal konumlanışlarını ve maruz kaldıkları ayrımcılık biçimlerini Pierre Bourdieu'nün sosyolojik kavramsal çerçevesi doğrultusunda analiz etmektedir. Araştırma, nitel araştırma paradigması içinde konumlandırılmış; veri çözümleme sürecinde betimsel içerik analizi yöntemi benimsenmiştir. Bourdieu'nün düşünsel yaklaşımı, toplumsal gerçekliğin yalnızca görünür pratikler üzerinden değil, bu pratikleri mümkün kılan tarihsel, ilişkisel ve simgesel yapıların birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgular (Kaplan & Yardımcıoğlu, 2020, s. 24). Bu doğrultuda çalışmada, filmdeki açık anlatıların yanı sıra görsel imgeler, mekânsal düzenlemeler, sembolik göstergeler ve alanlar arası geçişler de çözümleme kapsamına dâhil edilmiştir.

Film, bu çerçevede yalnızca estetik bir anlatı biçimi olarak değil; toplumsal yapıları, sınıfsal ilişkileri ve kültürel normları yeniden üreten bir temsil alanı olarak ele alınmaktadır. Ali: Korku Ruhu Kemirir'de kullanılan görsel dil, karakterler arası ilişkiler, mekân tercihleri ve diyaloglar; toplumsal dışlanma, yabancılaşma ve sermaye yoksunluğu temalarıyla ilişkilendirilmiş; söz konusu temalar sosyolojik çözümlemenin temel eksenlerini oluşturmuştur. Böylece film, bireysel deneyimlerin ardında işleyen yapısal eşitsizlikleri görünür kılan bir toplumsal metin olarak değerlendirilmiştir.

Analiz yapılırken Bourdieu'nün habitus, alan ve sermaye türleri (ekonomik, kültürel, sosyal ve simgesel) temel kavramsal referanslar olarak kullanılmıştır. Bourdieu'nün kavramsal yaklaşımı, toplumsal olguların yüzeyde görünmeyen ilişkilerini ve bu ilişkileri dönüştüren mekanizmaları kavramsal düzeyde görünür kıl-

maya imkân tanıyan güçlü bir analiz çerçevesi sunar (Palabıyık, 2020, s. 4). Özellikle kültürel ürünlerin çözümlenmesinde, habitus ve alan kavramları; bireylerin toplumsal konumlarını ve bu konumları belirleyen yapısal eşitsizlikleri anlamlandırmak açısından işlevsel araçlar olarak öne çıkar (Kaplan & Yardımcıoğlu, 2020, s. 25).

Betimsel içerik analizi yöntemi, metin, görsel ve iletişim temelli materyallerin sistematik ve yapılandırılmış biçimde incelenmesine olanak tanıdığı için sosyal bilimlerde yaygın biçimde kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, filmin anlatı yapısı, görsel kompozisyonu ve sembolik dili üzerinden anlam katmanlarının açılmasına imkân sağlar. Bourdieu'nün düşünömsel sosyoloji yaklaşımı ise, kültürel üretim süreçlerinin ardındaki ilişkisel mantığı sorgulaması bakımından içerik analizine kuramsal bir derinlik kazandırır (Ölçer, 2019, s. 35). Bu doğrultuda film, Bourdieu'nün kavramsal araçlarıyla birlikte değerdendirilmiş; toplumsal konumlanışların ve eşitsizliklerin sinemasal temsili bütöncöl ve eleştirel bir perspektifle çözümlenmiştir. Analiz sürecinde filmin tamamı bütöncöl biçimde değerdendirilmiş; özellikle karakterler arası etkileşimin yoğunlaştığı sahneler, mekânsal karşılaşmalar ve toplumsal dışlanma pratiklerinin görünür olduğu anlatı anları seçilerek çözümlenmiştir. Sahne çözümlemelerinde, Bourdieu'nün habitus, alan ve sermaye türleri analitik kodlar olarak kullanılmış; bu kodlar aracılığıyla karakterlerin toplumsal konumlanışları ve ilişkisel güç dengeleri yorumlanmıştır. Yorum sürecinde film metnine sadık kalınmış, çözümleme kuramsal çerçevenin sınırları içinde yürütölerek analitik tutarlılık korunmuştur.

BULGULAR

Ali: Korku Ruhu Kemirir filminde karakterlerin toplumsal konumlanışları, sosyal ilişkilerdeki karşılaşmaları ve maruz kaldıkları dışlayıcı pratikler; Pierre Bourdieu'nün alan, sermaye, habitus ve simgesel şiddet kavramları çerçevesinde anlamlandırılmaktadır. Film, bireysel hikâyelerin ötesine geçerek, yerleşik eşitsizlik düzeneklerinin gündelik yaşam içindeki işleyişini görünür kılar. Emmi ile Ali arasındaki ilişki, yalnızca kişisel bir yaklaşma değöl; birbirine yabancı iki sosyal alanın sınırlı bir temas noktasıdır. Bu temas, bedensel geri çekilme, tanınmama ve ilişkisel kopuşlar üzerinden şekillenir; karakterlerin sosyal mevcudiyetini belirleyen yapısal sınırları da açığa çıkarır. Fassbinder'in anlatısı, farklı alanlardan gelen iki bedenın karşılaşmasını, geçişkenliği kısıtlanmış ve sembolik olarak engellenmiş toplumsal uzamlar içinde konumlandırarak sosyolojik bir okuma imkânı sunar.

Toplumsal Ağların Dışında: Ali'nin Sosyal Sermaye Yoksunluğu

Pierre Bourdieu'ye göre sosyal sermaye, bireyin dâhil olduğu sosyal ağlar aracılığıyla erişebildiği destek, kaynak ve fırsatların toplamıdır; bu sermaye türü,

diğer sermaye biçimlerine erişimin de belirleyici koşullarından biridir (Erdem & Akça, 2022, s. 320). Swartz (2016), sosyal sermayenin yalnızca ilişki kurma kapasitesiyle değil, bu ilişkilerin tanınması ve meşruiyet kazanmasıyla iktidar ürettiğini vurgular (s. 86). Bu bağlamda Ali'nin yaşadığı sosyal sermaye yoksunluğu, yalnızca ilişki kuramamasıyla değil; kurduğu ilişkilerin toplumsal alanda geçerlilik kazanmamasıyla ilişkilidir.

Filmde Ali, Almanya'ya göç etmiş Faslı bir işçi olarak, bedeni üzerinden okunabilen sınıfsal ve etnik göstergelerle temsil edilir. Koyu teni, sınırlı dil kullanımı, işçi tulumu ve içine kapanık beden dili, onun sosyal alandaki konumunu sembolik düzeyde belirler. Bourdieu'nün kavramlarıyla ifade edildiğinde Ali'nin bedeni hem sınıfsal aidiyetin hem de etnik farklılığın taşıyıcısıdır. Bu temsil, onu ev sahibi toplum nezdinde dışlanabilir ve kırılgan bir özne hâline getirir; kamusal alanda tanınmayan, sınırlandırılmış bir varoluşa iter.

Film boyunca Ali'nin sosyal ilişkilerinin, büyük ölçüde kendi göçmen çevresiyle sınırlı kaldığı görülür. Bar sahnelerinde kurulan bu ilişkiler, yatay ve dayanışmacı olmakla birlikte, toplumsal tanınma üretmeyen kapalı ağlar niteliği taşır. Bourdieu'nün sosyal sermaye anlayışı çerçevesinde bu tür bağlar, bireye yalnızca iç grup düzeyinde geçerlilik sağlar; alan içinde meşruiyet üretme kapasitesine sahip değildir. Işık'ın (2024) belirttiği üzere, “sembolik tanınırlık olmaksızın sosyal ilişkiler alanda karşılık üretmez” (s. 248). Ali'nin arkadaşlıkları da bu nedenle sosyal alanın merkezine taşınamaz; geçersiz ve görünmez kalır.

Apartman merdiveninde geçen sahne, Ali'nin toplumsal alanın dışında bırakılışını görsel düzeyde kristalize eden bir örnek sunar. Emmi'nin birkaç adım gerisinde konumlanan Ali, yalnızca mekânsal olarak değil, sosyal olarak da geri planda tutulur. Komşuların Emmi'ye yönelen sınırlı bakışlarına karşın Ali'nin tamamen yok sayılması, tanınmamanın bedenselleştirilmiş bir ifadesidir. Bu sahne, Bourdieu'nün “tanınma” ilkesinin ihlal edildiği simgesel bir dışlama pratiği olarak okunabilir. Ali, Emmi'nin yaşam alanına fiziksel olarak dâhil olsa da sosyal alanda hiçbir meşruiyet kazanamaz; varlığı, görünmezleştirilmiş bir gölge figür olarak konumlandırılır.

Ali'nin ırksal kimliği, sınıfsal konumu ve göçmen statüsünün kesişimi, onu çok katmanlı bir marjinalliğe iter. Bu marjinallik, bireysel özelliklerden ziyade, bu özelliklerin sosyal alanda tanınmayan kategorilerle ilişkilendirilmesinden kaynaklanır. Bourdieu'nün işaret ettiği üzere, bu tür dışlanmalar tekil değil; etnik, ekonomik ve simgesel dışlamaların iç içe geçtiği yapısal örüntülerdir (Bourdieu, akt. Ölçer, 2019, s. 38). Ali'nin sessizliği ve görünmezliği, bu çoklu dışlanmanın sinemasal bedenleşmesi olarak okunabilir.

Simgesel Şiddetin Sessiz Taşıyıcısı: Emmi'nin Konumlanışı

Emmi, cinsiyet, yaş ve sınıf kesişiminde şekillenen toplumsal konumuyla simgesel şiddetin en inceltilmiş biçimlerine maruz kalan bir figürdür. Bourdieu'nün (1990) tanımladığı üzere habitus, bireyin tarihsel olarak içselleştirdiği düşünme ve davranma eğilimlerinin bütünüdür. Emmi'nin sessizlik, uyum ve görünmezlik üzerinden şekillenmiş habitusu, onun toplumsal bağlamdaki eylem sınırlarını belirler. Ali ile kurduğu ilişki ise bu sınırların ihlal edilmesine yol açar; Emmi'yi görünür kıldığı ölçüde cezalandırır.

Filmde Emmi'nin iş yerinde maruz kaldığı sessiz dışlama, simgesel şiddetin gündelik pratikler içindeki işleyişini açıkça ortaya koyar. Çalışma arkadaşlarının onunla konuşmaktan kaçınması ve mekânsal olarak yalnız bırakılması, Swartz'ın (2016) "sessizlik yoluyla işleyen cezalandırma" biçimiyle örtüşür (s. 93). Kadraj içinde Emmi'nin tek başına bırakılması, simgesel şiddetin bedensel ve mekânsal düzeyde nasıl kurulduğunu gösterir.

Emmi'nin bu dışlama karşısındaki tepkisizliği, edilgen bir kabullenışten ziyade habitusunun dayattığı taktiksel bir uyum biçimi olarak değerlendirilebilir. Işık'ın (2024) vurguladığı gibi, bireyler meşruiyet kazanmak adına simgesel sermayeyi bedensel ve davranışsal biçimlerde yeniden üretirler (s. 249). Emmi'nin sessizliği de bu yeniden üretimin bir parçasıdır. Öte yandan onun bakım emeği ve ev içi görünmez çalışmaları, sosyal alandaki konumunu belirleyen önemli bir boyut oluşturur. Güneş'in (2015) belirttiği üzere, karşılığı ödenmeyen bu emek biçimleri sermaye için üretken olmakla birlikte toplumsal olarak değersizleştirilir (s. 3). Emmi'nin bu görünmez konumdan sapması, yani Ali ile ilişkiye girmesi, onu simgesel bir tehdit hâline getirir.

Ortak Yalnızlık: Toplumun Dışında İki Hayat

Emmi ve Ali, farklı toplumsal geçmişlere sahip olmalarına rağmen, bulundukları alanlarda tanınmayan ve meşruiyet kazanamayan öznel olarak benzer bir dışlanmışlık deneyimini paylaşırlar. Bourdieu'nün alan kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, her iki karakter de geçerli sermaye türlerinden yoksun oldukları için yapısal bir tanınmama hâline mahkûm edilir (Kaplan & Yardımcıoğlu, 2020, s. 33). Bu durum, yalnızlığı bireysel bir ruh hâli olmaktan çıkarak toplumsal bir bastırma biçimine dönüştürür.

Filmde restoran sahnesi, bu ortak yalnızlığın görsel olarak yoğunlaştığı anlardan biridir. Mekânın diğer müşteriler tarafından terk edilmesi, karakterlerin sosyal yalıtımını simgeler. Swartz'ın (2016) belirttiği gibi, gündelik mekânlar simgesel şiddetin en etkili biçimde işlediği alanlardır (s. 90). Emmi ve Ali'nin birbirine

yakınlaşması, bu bağlamda toplumsal kabulü artırmaz; aksine, yerleşik normların ihlali olarak algılandığı için dışlanmayı derinleştirir (Palabıyık, 2020, s. 6).

Ali'nin yalnızlığı, yalnızca göçmen kimliğinden değil, "Ali" adı üzerinden genelleştirilmiş bir göçmen tipolojisine indirgenmesinden de beslenir. Bu adlandırma, karakterin bireysel öznelliğini silerek onu homojenleştirilmiş bir figüre dönüştürür ve simgesel indirgeme yoluyla tanınma imkânını ortadan kaldırır. Emmi'nin yalnızlığı ise, sessizce yerine getirdiği toplumsal yeniden üretim görevleri sayesinde görünmez kılınmış bir sınıfsal ve cinsiyetlendirilmiş deneyime dayanır. Bu görevlerden sapması, meşruiyetini hızla yitirmesine yol açar.

Sonuç olarak filmde yalnızlık, bireysel bir duygulanım hâinden ziyade, tanınmama, temsil edilememe ve simgesel şiddetin sürekliliğiyle şekillenen toplumsal bir sonuç olarak belirir. Fassbinder'in sinemasal dili, bu yalnızlığı hem görsel hem de yapısal düzeyde açmıyarak, izleyiciyi Emmi ve Ali'nin toplumsal alanın dışına itilmiş yaşamlarıyla yüzleştirir.

SONUÇ

Rainer Werner Fassbinder'in Ali: Korku Ruhı Kemirir (1974) filmi, göç, yaşlılık, cinsiyet ve sınıf eksenlerinde şekillenen yapısal eşitsizliklerin gündelik yaşam içinde nasıl "doğal" ve "meşru" kılındığını çarpıcı biçimde ortaya koyan önemli örneklerden birini oluşturmaktadır. Çalışmada Bourdieu'nün habitus, sermaye, alan ve simgesel şiddet kavramlarına dayalı kuramsal çerçeve, filmin çözümlemesinde işlevsel bir analitik zemin oluşturmuştur. Nitekim filmdeki tutum ve eylemler, bireysel tercihlerden ziyade toplumsal koşulların içselleştirilmiş bir ürünü olarak habitus kavramıyla açıklanabilmekte; Emmi ile Ali'nin ilişkisi ise sınıf, etnisite ve toplumsal cinsiyet normlarıyla biçimlenen farklı habitusların karşılaşması ve gerilim hattı olarak okunabilmektedir. Karakterlerin ekonomik, kültürel, sosyal ve simgesel sermaye düzeyleri, alan içindeki konumlanışlarını ve maruz kaldıkları muameleyi belirleyen temel parametreler olarak film anlatısına içkin biçimde kurulmaktadır.

Bu bağlamda 1970'ler Batı Almanya'sı işçi sınıfı bağlamı, Bourdieu'nün alan kavramı üzerinden düşünüldüğünde, belirli güç ilişkilerini ve yerleşik normları barındıran bir toplumsal uzam olarak değerlendirilir. Bu uzamda egemen yargılar ve değerler, gündelik karşılaşmalarda önyargı, dışlama ve sessizlik biçimleriyle yeniden üretilmekte; böylece toplumsal hiyerarşilerin keyfi doğası gözden kaçırılarak doğal kabul edilmektedir. Bourdieu'nün "simgesel şiddet" kavramı, tam da bu görünmez tahakküm biçimlerini kavramsallaştırır (Bourdieu, 1991). Dolayısıyla film analizinde Bourdieu'nün kavramlarının kullanımı, bireysel düzeyde yaşanan çatışmaların ardındaki yapısal eşitsizlikleri ve güç dinamiklerini görünür kılarak,

kişisel görünen hikâyenin daha geniş bir toplumsal mücadeleyi yansıttığını ortaya koymaktadır.

Fassbinder'in politik sinema yaklaşımı, filmin biçimsel tercihlerinde de belirginleşir. Yönetmen, melodramın anlatı imkânlarını toplumsal eleştiri yönünde yeniden işlevselleştirir; Douglas Sirk'ün *All That Heaven Allows* (1955) filmine göndermeler taşıyan melodramatik iskeleti, duygusallığı artırmak yerine toplumsal önyargı mekanizmalarını teşhir edecek biçimde sadeleştirir. Durağan kompozisyonlar, uzun sessizlikler ve “donmuş bakışlar” etrafında kurulan sahneler; komşuların, iş arkadaşlarının ve yabancıların Emmi ile Ali'yi yargılayan bakış rejimini görünür kılan güçlü bir görsel motif hâline gelir. Çerçeve-içi planlar ve mekânsal boşluklar da çiftin çevresinden tecrit edilmesini vurgulayarak dışlanmanın şiddetini estetik düzlemde duyumsatır (Allison, 2019). Bu biçimsel strateji, ırkçılık ve dışlamanın gündelik hayat içindeki acımasız sürekliliğini, yalnızca anlatı düzeyinde değil, görsel düzen aracılığıyla da politik bir söyleme dönüştürür.

Film, her ne kadar 1970'ler Almanya'sına özgü bir tarihsel bağlam içinde kulsu da göç, kimlik, tanınma ve dışlanma olgularına ilişkin evrensel çıkarımlar üretmeye elverişli bir anlatı sunar. Emmi ile Ali'nin deneyimi, tanınma arzusunun reddedilme olgusuyla nasıl kesiştiğini ve “öteki” konumundaki grupların yapısal dezavantajlarının gündelik etkileşimlerde nasıl sıradanlaştığını gösterir. Film, dışlamanın yalnızca bireysel önyargılardan ibaret olmadığını; komşuluk ilişkileri, aile tepkileri ve işyeri dinamikleri üzerinden kurumsallaşabilen bir düzenek olarak işlediğini sezdirir. Bu yönüyle film, misafir işçi göçünün tarihsel mirası içinde ekonomik kaygılar ile bastırılmış önyargıların nasıl iç içe geçtiğini de ima eder ve çağdaş toplumlarda benzer mekanizmaların sürekliliğine işaret eder (Chaudhuri, 2005).

Bu çalışmanın bulguları, filmde dışlanmanın kişisel özelliklerden değil, alan içinde dolaşan sermaye rejimleri ve simgesel hiyerarşilerden beslendiğini göstermektedir. Ali'nin bedensel olarak yüksek görünürlüğüne rağmen sosyal tanınmadan yoksun bırakılması, göçmen kimliğinin toplumsal alanda nasıl sembolik bir geçersizliğe indirgenebileceğini ortaya koyar. Emmi'nin sessizliği ve uyum stratejileri ise, kadın bedeninin ve yaşlılığın, meşruiyet üretmeyen bir habitus içinde nasıl konumlandığını görünür kılar. Bu nedenle beden, mekân ve bakış filmde yalnızca estetik unsurlar değil; eşitsizliği yeniden üreten sembolik araçlar olarak işlev görür.

Sonuç olarak Ali: Korku Ruhu Kemirir, Bourdieu'nün kavramsal araçlarıyla değerlendirildiğinde, toplumsal alanın görünmez hiyerarşilerini ve bu hiyerarşilerin gündelik pratikler içinde nasıl yeniden üretildiğini berrak biçimde açığa çıkaran güçlü bir sinema metni olarak okunabilir. Emmi ve Ali'nin hikâyesi, yalnızca bir aşk anlatısına değil; tanınma ile yok sayılma arasındaki mücadelenin, bedenlerin ve ilişkilerin sermaye rejimleri tarafından biçimlendirildiği bir toplumsal kozmo-

sun temsiline dönüşür. Bu bağlamda film, bireysel bağın yapısal eşitsizliğin gölgesinde nasıl kırılanlaştığını göstermesi bakımından, dışlanmanın toplumsal mantığını görünür kılan evrensel bir sosyolojik anlatı olarak değerlendirilmeyi sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

- Allison, C. (2019). *Love and Oppression: The Gazing Tableaux in Ali: Fear Eats the Soul*. Establishing Shot Indiana University.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Harvard University Press
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (2016). *Sosyoloji Meseleleri* (Çev.: Aslı Sümer, Büşra Uçar, Filiz Öztürk, Mustafa Gültekin). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. University of Chicago Press.
- Chaudhuri, S. (2005). *Ali: Fear Eats the Soul – An Anatomy of Racism* In J. Geiger & R. L. Rutzky (Eds.), *Film Analysis: A Norton Reader*. New York: W.W. Norton.
- Erdem, B., & Akça, Ü. (2022). Sermaye türleri ve eğitim ilişkisi. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 312–335.
- Güneş, F. (2015). Toplumsal yeniden üretim ve karşılığı ödenmeyen emek. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, Temmuz-Ağustos-Eylül, 2–8.
- Işık, A. (2024). Pierre Bourdieu düşüncesinde modern devletin bileşeni olarak sembolik sermaye ve egemenlikle ilişkisi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 15(60), 241–256.
- Kaplan, M., & Yardımcıoğlu, M. (2020). Alan, habitus ve sermaye kavramlarıyla Pierre Bourdieu. *Habitus Toplum-bilim Dergisi*, 1, 23–37.
- Ölçer, H. (2019). Pierre Bourdieu sosyolojisinde simgesel şiddet sorunsalı ve biçimleri. *Nosyon: Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, 2, 34–49.
- Palabıyık, A. (2020). Pierre Bourdieu sosyolojisinde habitus, sermaye ve alan üzerine. *Habitus Toplumbilim Dergisi*, 1, 1–22.
- Smith, P., & Martin, J. (2024, May 16). R.W. Fassbinder's *Ali: Fear Eats the Soul* (1974) —A story of enduring affection and protest. *World Socialist Web Site*
- Swartz, D. (2016). Pierre Bourdieu: Sembolik gücün politik ekonomisi (İ. Şahin, Çev.). *Karadeniz Araştırmaları*, 17, 79–102.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, C. (2020). Bourdieu'da temel kavramlar ve simgesel şiddet analizi. *Habitus Toplumbilim Dergisi*, 1, 161–179.